

Copyright © 2020 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Gençlik Araştırmaları Dergisi • Nisan 2020 • 8(20) • 71-100

ISSN 2147-8473

İNCELEME / ARAŞTIRMA

Ergenlerin Sosyal Karşılaştırma ve Duygusal Öz-Yeterlik Düzeylerinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi

*Zöhre Kaya**

*Yunus Savaşlı***

Öz

Bu çalışmada, farklı lise türlerinde öğrenim gören öğrencilerin sosyal karşılaştırma eğilimleri ile duygusal öz-yeterlik düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeline dayalı olarak yürütülen bu çalışmada, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Van ili merkez ilçelerinde öğrenim gören beş farklı liseden toplam 570 öğrenci katılımcı olarak yer almıştır. Bu katılımcıların %52.5'i kadın, %47.5'i erkektir. Araştırmanın verileri; Sosyal Karşılaştırma Ölçeği, Duygusal Öz-yeterlik Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmada, ölçeklerin güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları kapsamında doğrulayıcı faktör analizi ve madde analizi yapılmıştır. Veri analizinde frekans dağılımı, aritmetik ortalama, bağımsız örneklem için t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, ergenlerin sosyal karşılaştırma eğilimleri ile duygusal öz-yeterliğin duyguları düşüncüyü destekleyici olarak kullanma alt boyutunun cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği, buna göre erkeklerin ortalamalarının kadınların ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Elde edilen diğer bulgulara göre ailesinin ekonomik durumunu orta düzeyde değerlendiren ergenlerin sosyal karşılaştırma düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Okul türü açısından ise, fen lisesine devam eden öğrencilerin sosyal karşılaştırma düzeyleri ile duygusal öz-yeterlik ölçeğinin düzenleme alt boyutu puanlarının daha düşük olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, ergenlerin psikolojik iyi oluş ve benlik şemalarının gelişiminde sosyal karşılaştırma süreçlerinin ve duygusal öz-yeterliğin etkili olduğu söylenebilir. Aynı zamanda ruh sağlığı açısından koruyucu bir işlev gören sosyal karşılaştırma ve duygusal öz-yeterliğe ilişkin çalışmaların artırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Karşılaştırma, Öz-yeterlik, Duygusal Öz-yeterlik, Ergenlik, Lise Öğrencileri

* Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD, zohrekaya@yyu.edu.tr. ORCID: 0000-0001-9211-3632

** Uzm. Psk. Dan., Van Millî Eğitim Müdürlüğü, ynsvsvl65@gmail.com. ORCID: 0000-0002-2287-4812

Not: Bu çalışma birinci yazarın danışmanlığında yürütülen "Ergenlerin Sosyal Karşılaştırma ve Duygusal Öz-Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı lisansüstü tez çalışmasından üretilmiştir.

Abstract

This study aims to investigate the social comparison tendencies and emotional self-efficacy levels of students enrolled in different types of high schools in terms of certain variables. Based on a relational survey model, this study is conducted with 570 students enrolled in five different high schools located in the central districts of Van in the 2017-2018 academic year participated. Of these participants, 52.5% were female and 47.5% were male. Data were collected using the Social Comparison Scale, the Emotional Self-Efficacy Scale, and the Personal Information Form. In the study, both a confirmatory factor analysis and item analysis were performed to test reliability and validity whereas frequency distributions, arithmetic mean, a t-test for independent samples, and a one-way analysis of variance (ANOVA) were used to analyze data. The study found that adolescents' social comparison tendencies and levels of using emotions to assist thought differed significantly by gender and that males had a higher average than females. Furthermore, adolescents who considered their families' economic status to be moderate had higher levels of social comparison. In terms of school type, students attending science high schools were less likely to engage in social comparison and earned lower scores on the regulation subscale of the emotional self-efficacy than students attending other types of schools. It can therefore be concluded that social comparison processes and emotional self-efficacy are effective in the development of adolescents' psychological well-being and self-schemas. It is also considered important to increase the number of studies on social comparison and emotional self-efficacy, as these concepts are helpful in protecting mental health.

Keywords: Social Comparison, Self-efficacy, Emotional Self-efficacy, Puberty, High School Students.

Giriş

Kimlik gelişimi, geleceğe hazırlanma, toplumsal hayata ve yaşanan değişimlere uyum sağlama gibi önemli gelişmelerin yaşandığı ergenlik dönemi, G. Stanley Hall tarafından “stresli ve fırtınalı” bir dönem olarak nitelendirilmektedir (Döğücü, 2004). Ergenlik dönemindeki birey fiziksel, psikolojik, sosyal ve bilişsel olarak önemli bir değişim ve gelişim göstermektedir. Yetişkin davranışları öğrenmeye yönelen ergen çevresiyle girdiği etkileşimde bir takım alışkanlıklar kazanır ve çevreye uyum sağlamada yeni tutumlar geliştirir (Kaya, 2016). Ergenlik döneminde birey yeni roller denerken aynı zamanda kimlik bulma çabasıdır. Bireyin kişilik özelliklerini tanıması, kimliğini bulma ve kişilik oluşumunda önemli bir aşamadır.

Yaşamın her döneminde olduğu gibi ergenlik döneminde de bireyin kendini değerlendirme ve tanıma süreçlerinden birisi de sosyal karşılaştırmadır. İnsanlar yaşamın birçok alanında kendilerini diğerleriyle kıyaslamaktadır. Karşılaştırma yapılacak kişiler ile hangi

noktalarda karşılaştırmanın yapılacağı çeşitlilik göstermektedir. Yetenek, fikirler, fiziksel yapı, sosyal ilişkiler, yaşam tarzı gibi birçok noktada başkalarıyla karşılaştırmalar mümkün olabilmektedir (Festinger, 1954; Locke ve Nekich, 2000; Wheeler ve Miyake, 1992). Bütün bu karşılaştırmalar bireylerin duygu durumunu etkilemektedir (Kaşdarma, 2016).

Ergenlik dönemi aynı zamanda, kimliğin oluştuğu, bireyin sosyalleştiği ve bu evreden sonra gelen yetişkinlik dönemi de dahil bütün yaşamını etkileyecek psikolojik, fizyolojik ve sosyal gelişmelerin yaşandığı evredir (Yılmaz, 2010). Erişkin olmaya doğru ilerleyen bu dönemde bireyin kimlik kazanma uğraşısı, başkaları tarafından nasıl algılandığı ve onlarda nasıl bir etki oluşturduğu önem kazanır. Bu dönemde çevrenin etkisiyle ergende oluşan düşünceler, bireyin olumlu bir benlik şemasına sahip olmasını ve sosyalleşmesini şekillendirmektedir (Gül, 2016). Ergenlik döneminde bilişsel becerilerin gelişimi, ergenin kendisini başkalarıyla kıyaslamasına ve bu kıyaslamalar ile değerlendirme yapmasını sağlamaktadır (Erikson, 1994).

Sosyal karşılaştırma, bireyin kendisi hakkında bir yargıya varabilmesi ve bu yargıyı oluşturmaya yönelik kendisini, başkalarını ölçüt olarak değerlendirmesidir. Bu değerlendirme süreci sosyal karşılaştırma süreci olarak adlandırılmaktadır (Bilgin, 2003). Sosyal karşılaştırma, kişilerin kendilerine ilişkin bilgileri ve kendilerine yönelik oluşturdukları kanaatleri diğerleriyle kıyaslayarak bilgi sahibi oldukları bilinç dışı oluşan bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2010). Festinger (1954), sosyal karşılaştırmayı, insanın kendi fikir ve becerilerini objektif bir standart olmadığına diğer kişilerle kıyaslaması ve kendilerine ilişkin bir yargıya varması olarak açıklamaktadır. Taylor, Neter ve Wayment'e (1995) göre, sosyal hayatın bireylerin bilişsel yapıları üzerinde etkili olduğu noktalardan birisi, kişinin kendisine dair bilgi edinmesinde başkalarını ölçüt almasıdır. Sonuç olarak, bireyin kendisini okul, işyeri, aile gibi ortamlarda değerlendirmesi, geliştirmesi ve kendi hakkında bazı düşüncelere sahip olmasında sosyal karşılaştırma bir araç olarak işlev görmektedir (Bilgin, 2007).

Ergenlik döneminde ruhsal açıdan iyi oluşun sağlanmasında duygusal öz-yeterliğin önemli olduğu ifade edilmektedir. Ergenin yaşadığı olumsuz duygulara karşı yüksek duygusal öz-yeterliğe sahip olması kendisinde güven oluşturmada ve böylece bu sorunlarla daha rahat baş edebileceği belirtilmektedir (Willemse, 2008). Duygusal öz-yeterlik, Petrides ve Furnham (2000; 2001; 2003) tarafından öz-yeterlik ve duygusal zeka kavramlarının birleştirilmesiyle ortaya atılan bir kavramdır. Duygu ile bağlantılı olarak algılanan yetenekler ve buna bağlı olarak gelişen bir inanç olarak tanımlanmaktadır (Petrides, Sangareasu, Furnham ve Fredrickson, 2006). Duygulara yönelik uyumlu algılama, duygunun bilişsel geliştirici kullanımı, duygunun doğru anlaşılması ve duygunun düzenlenmesi zihinsel ve fiziksel açıdan sağlıklı olmaya önemli katkılar sağlamaktadır (Totan, İkiz ve Karaca, 2010).

Ergenlik döneminin her evresinde bireyin güç olaylar karşısında başa çıkma yeterliğini güçlendirecek durumlar ortaya çıkmaktadır. Öz-yeterlik inancının, öz-düzenleme

aracılığıyla akademik başarıyı yükselttiği, olumsuz davranışları azaltarak akran baskısına karşı koymayı sağladığı, böylece ergenlerin gelişimleri üzerinde önemli etkiler yarattığı belirtilmektedir (Bandura, Pastorelli, Barbaranelli ve Caprara, 1999). Bu açıdan bakıldığında öz-yeterlik inancının önleyici ve koruyucu işleve sahip olduğu görülmektedir. Çünkü ergenlerin duygusal öz-yeterlik düzeyleri yüksek olduğunda, olumsuz yaşantılarla karşı karşıya kaldıklarında ya da kendilerine yönelik herhangi bir tehdit unsuru söz konusu olduğunda süreci yönetmeleri daha başarılı olmaktadır. Böylece duygusal öz-yeterliğin yüksekliği depresyon ya da kaygıya karşı koruyucu bir faktör işlevi görmektedir. Bununla birlikte düşük duygusal öz-yeterliğin etkili problem çözmeye engel olduğu ve dolayısıyla çocuk ve ergenlerde depresyon ve kaygı riskini yükselttiği (Muris, 2002) üzerinde durulmaktadır.

İnsan ilişkilerinde temel iki boyut üzerinde durulmaktadır. İnsanlar bir yönüyle başkalarına benzemek için uğraşırken bir yönüyle de farklılaşmak ve üstün olmak amacındadırlar. Bu noktadan hareketle gerek benzemek için gerekse farklılaşmak için olsun bireylerin bu iki temel amacı gerçekleştirmek için başkalarını ölçüt alarak kendilerine ilişkin bir fikir oluşturmaları beklenmektedir. Bunun gerçekleştirilmesi ise sosyal karşılaştırma süreçlerine dayanmaktadır. Birey, yaşamında karşılaştığı bazı durumlar ve girilen sosyal karşılaştırmalar sonucunda kendisini başkalarından yetersiz olarak algıladığında psikolojik belirtilerin oluşması muhtemeldir (Yılmaz, 2010).

Alanyazın incelendiğinde, duygusal öz-yeterlik kavramının son zamanlarda ortaya çıkan yeni bir terim olduğu ve bu konuya ilişkin ulusal alanyazında çok çalışmanın olmadığı görülmektedir. Bu çalışmada, bireyin kendi yeteneklerini anlaması ve değerlendirmesi açısından önemli bir faktör olan sosyal karşılaştırma ve duyguların işlevselliği ile sorunlarının üstesinden gelebilme yeterliliğini geliştiren duygusal öz-yeterlilik kavramları bazı sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmiştir. Ulaşılabilen alanyazın incelemelerinde ergenlerde sosyal karşılaştırma ile duygusal öz-yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanılmaması, bu araştırmanın ergenler üzerinde önemli etkisi olduğu düşünülen bu değişkenlere ilişkin önemli veriler ortaya koyacağı beklenilmektedir. Yukarıda belirtilenlerden hareketle; bu çalışmada, farklı lise türlerinde öğrenim gören öğrencilerin sosyal karşılaştırma eğilimleri ile duygusal öz-yeterlik düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Ergenlerin sosyal karşılaştırma ve duygusal öz-yeterlik düzeylerinin cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik düzey, okul türü, anne-baba eğitim ve meslek durumu gibi demografik değişkenlere göre incelenmesinin amaçlandığı bu çalışma genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeline dayalı olarak yürütülmüştür.

Evren ve Çalışma Grubu

Bu araştırmanın evrenini, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Van ili merkez ilçelerinde (Edremit, İpekyolu, Tuşba) öğrenim gören ortaöğretim öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma grubunu ise merkez Edremit, İpekyolu ve Tuşba ilçesi sınırları içerisinde bulunan 5 farklı ortaöğretim kurumunda öğrenim gören 9., 10., 11 ve 12. sınıflarına devam eden öğrenciler arasından ulaşılabilen toplam 570 öğrenci oluşturmuştur. Katılımcıların 299'u (% 52.5) kadın, 271'i (% 47.5) erkektir. Öğrencilerin % 40.5'i Anadolu lisesinde, % 19.1'i fen lisesi, % 19.6'sı meslek lisesi ve % 20.7'si imam hatip lisesinde öğrenim görmektedir. Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımı Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Demografik Değişken	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	299	52.5
	Erkek	271	47.5
Yaş	14-15 yaş	179	31.4
	16-17 yaş	280	49.1
	18 yaş ve üzeri	111	19.5
Kardeş sayısı	4 kardeş ve daha az	277	48.6
	5 kardeş ve üstü	293	51.4
Anne öğrenim düzeyi	Okur yazar değil	195	34.2
	Okur-yazar	53	9.3
	İlkokul	176	30.9
	Ortaokul	71	12.5
	Lise	47	8.2
	Üniversite	28	4.9
Baba öğrenim düzeyi	Okur yazar değil	50	8.8
	Okur-yazar	48	8.4
	İlkokul	155	27.2
	Ortaokul	107	18.8
	Lise	117	20.5
	Üniversite	93	16.3

Anne mesleği	Ev hanımı	546	95.8
	Memur	18	3.2
	İşçi	2	0.4
	Çiftçi	1	0.2
	Serbest Meslek	2	0.4
	Emekli	1	0.2
Baba mesleği	Çalışmıyor	26	4.6
	Memur	127	22.3
	İşçi	82	14.4
	Çiftçi	20	3.5
	Serbest meslek	258	45.3
	Emekli	56	9.9
Ailenin ekonomik durumu	Düşük	99	17.4
	Orta	410	71.9
	Yüksek	61	10.7
Okul türü	Anadolu lisesi	231	40.5
	Fen lisesi	109	19.1
	Meslek lisesi	112	19.6
	İmam hatip lisesi	118	20.7

Tablo 1’de görüldüğü üzere, katılımcıların % 31.4’ü 14-15 yaş, % 49.1’i 16-17 yaş ve % 19.5’i 18-19 yaş grubundadır. Katılımcıların %48.6’sı kendisi dahil 4 ve daha az kardeş, %51.4’ü 5 ve daha fazla kardeştir. Katılımcıların %34.2’sinin annesi okur-yazar değilken, %9.3’ünün annesi okur-yazar, %30.9’unun annesi ilkokul, %12.5’i ortaokul, %8.2’si lise ve %4.9’u üniversite mezunudur. Katılımcıların % 8.8’inin babası okur-yazar değil % 8.4’ünün babası okur-yazar, % 27.2’sinin babası ilkokul, % 18.8’inin ortaokul, % 20.5’inin lise, % 16.3’ünün üniversite mezunudur. Katılımcıların % 95.8’inin annesi çalışmıyor veya ev hanımıyken, % 4.2’sinin annesi herhangi bir işte çalışmakta ya da emeklidir. Katılımcıların %4.6’sının babası çalışmıyor, % 9.9’unun babası emekli, %22.3’ünün babası memur, %14.4’ünün babası işçi, % 3.5’inin babası çiftçi, %45.3’ünün babası serbest meslek sahibidir. Katılımcıların % 17.4’ü ailesinin ekonomik durumunu düşük, % 71.9’u orta, % 10.7’si yüksek olarak algılamaktadır.

Veri Toplama Araçları

Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ). Bireyin kendisini başkaları ile karşılaştırdığında farklı boyutlarda kendini nasıl değerlendirdiğine ilişkin algılarını belirlemek için Şahin, Durak ve Şahin (1993) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin çift kutuplu 18 maddesi olmakla birlikte, anlaşılabilirliği sağlamak için işaretleme 1-6 arasında Likert tarzında yapılmaktadır. İki

kutuplu maddeler, 6 noktalı bir boyut üzerinden alınan puanlara göre değerlendirilmektedir. Yüksek puanlar, olumlu benlik şemasına, düşük puanlar olumsuz benlik şemasına işaret etmektedir. Güvenirlik açısından incelendiğinde ölçeğin Cronbach alpha değeri .87 olarak bulunmuştur.

Duygusal Öz-yeterlik Ölçeği (DÖYÖ). Kirk, Schutte ve Hine (2008) tarafından geliştirilen ve Totan, İkiz ve Karaca (2010) tarafından Türkçeye uyarlanıp güvenirlik-geçerlik çalışmaları yapılan DÖYÖ; duyguları düzenleme, duyguları düşünmeye destekleyici olarak kullanma, duyguları anlama ve duyguları algılama şeklinde isimlendirilen dört boyutta, toplam 32 maddeden oluşan, beşli Likert tipinde bir ölçme aracıdır. Ölçek toplam ve alt boyutlarından alınan yüksek puan duygusal öz yeterliğin yüksek olduğunu ifade etmektedir. Özgün formunu geliştiren Kirk, Schutte ve Hine (2008) betimleyici faktör analizi sonucunda ölçeğin toplam varyansın % 44'ünü açıklamada yeterlik gösterdiğini ve Cronbach alfa değerinin .96 olduğunu belirlemiştir. Uyarlama çalışmaları sırasında Totan, İkiz ve Karaca (2010) ise ölçeğin özgün formunda yer alan dört faktörlü yapısını, Türkçe formunda da koruduğunu ($\chi^2= 1556$, $sd= 460$, $\chi^2/sd= 3.39$, CFI= .94, RMSEA= .07) ve iç tutarlık düzeylerinin .70 ile .83 arasında olduğunu rapor etmişlerdir.

Kişisel Bilgi Formu. Katılımcıların cinsiyet yaş, kardeş sayısı, okul türü, anne ve baba eğitim ve meslek durumu ve ailenin ekonomik durumu ile ilgili bilgilerin yer aldığı bir formdur.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada ölçeklerin güvenirlik ve geçerlik çalışmaları kapsamında Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA), madde analizi (madde toplam korelasyonu ve Cronbach Alpha) kullanılmıştır. DFA ve yol analizi için AMOS 22.0, madde analizi ve karşılaştırma testleri için SPSS 21.0 programları kullanılmıştır. Yapısal eşitlik modellerinde model uyumunun değerlendirilmesinde “Ki-kare istatistiğinin serbestlik derecesine oranı” (X^2/sd), “bireysel parametre tahminlerinin istatistiksel anlamlılığı” (t değeri), “kalıntılara dayanan uyum indeksleri” (SRMR, GFI), “bağımsız modele dayanan uyum indeksleri” (NFI, NNFI, CFI) ve “yaklaşık hataların ortalama karekökü (RMSEA)” olarak sınıflandırılan uyum indeksleri kullanılmıştır. Güvenirlik çalışması kapsamında madde-toplam korelasyonu ve Cronbach Alpha testleri uygulanmıştır. Cronbach alpha testin iç tutarlığını; madde toplam korelasyonu test maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklar. Her iki test, test maddelerinin ayırt ediciliğini gösterir. Madde-toplam korelasyonunun pozitif ve yüksek olması, maddelerin benzer davranışları örneklediğini gösterir ve testin iç tutarlığının yüksek olduğunu gösterir. Genel olarak madde-toplam korelasyonu .30 ve daha yüksek olan maddelerin bireyleri iyi derecede ayırt ettiği, .20-.30 arasında kalan maddelerin gerektiğinde teste alınabileceği söylenebilir. Cronbach Alpha iç tutarlığı göstermekte olup genellikle .70'in üzerinde olması beklenir (Büyüköztürk, 2011).

Ölçek ve alt boyut puanlarının normallik sınavında Çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) değerleri kullanılmıştır. Sürekli bir değişkenden elde edilen puanların normal dağılım özelliğinde kullanılan çarpıklık ve basıklık değerlerinin (Skewness) ± 1 sınırları içinde kalması puanların normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği şeklinde yorumlanabilir. Puanların karekök, logaritmik veya ters döndürme yöntemleriyle normal dağılımları sağlanarak parametrik testler kullanılabilir (Büyüköztürk, 2011; Tabachnick & Fidell, 2007). Ölçek ve alt boyut puanları normalden önemli bir sapma göstermediğinden demografik değişkenlere göre karşılaştırmalarda bağımsız iki örneklem t ve ANOVA testinden yararlanılmıştır. ANOVA testinde ortaya çıkan farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD post hoc testinden yararlanılmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi .05 olarak belirlenmiştir.

Duygusal Öz-yeterlik Ölçeğinin DFA sonuçları

Duygusal öz-yeterlik ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum indeks değerleri Tablo 2'de gösterilmiştir. İlk doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre model uyum indekslerinin uygun olmadığı ve faktör yüklerinin .40'ın altında olduğu tespit edildiğinden öncelikle faktör yükü uygun olmayan maddeler aşamalı olarak ölçekten çıkarılarak faktör analizi tekrarlanmış ve ölçekte 28 madde kaldığı tespit edilmiştir.

Tablo 2. Duygusal Öz-yeterlik Ölçeği Model Uyum İndeksleri

Model Uyum İndeksleri	32 madde 4 boyut	28 madde 4 boyut *
X ² /sd	3.01	2.58
RMSEA	.06	.05
SRMR	.06	.05
GFI	.84	.90
NFI	.71	.79
NNFI	.76	.84
CFI	.78	.86
Faktör yükü (min-max)	.30-.61	.40-.61
Standart hata (min-max)	.10 – .26	.10 – .19

*Kovaryans bağlantılarıyla

Faktör yükü düşük maddelerin ölçekten çıkarılması ve uygun kovaryans bağlantıları sonucunda duygusal öz-yeterlik ölçeğinin 4 boyut ve kalan 28 maddeden oluşan yapısının uygun olduğu tespit edilmiştir. DFA sonuçlarına göre model uyum indeksleri genel olarak iyi, hata varyansları düşük (.10 ile .19 aralığında, Tablo 2); faktör yükleri .40 ile .61 aralığında ve t değerleri .01 düzeyinde anlamlıdır (Tablo 3).

Tablo 3. Duygusal Öz-yeterlik Ölçeği DFA ve Madde Analizi Sonuçları

Faktör ve Maddeler	Std. β	t	R ²	r	α (0,89)
Düzenleme					
M2	.40		.16	.34	.70
M8	.45	7.32**	.21	.40	
M12	.57	7.08**	.32	.47	
M16	.54	7.77**	.29	.41	
M24	.54	7.64**	.29	.40	
M28	.58	7.63**	.33	.41	
M32	.46	7.85**	.21	.47	
Destekleme					
M6	.49		.24	.39	.70
M10	.42	7.52**	.17	.43	
M14	.49	8.35**	.24	.40	
M18	.58	9.12**	.33	.41	
M22	.47	8.12**	.22	.46	
M26	.47	8.07**	.22	.50	
M30	.54	8.79**	.29	.50	

Anlama					
M4	.44		.19	.49	.73
M7	.42	7.30**	.18	.52	
M11	.49	9.02**	.24	.47	
M15	.53	8.28**	.28	.40	
M19	.53	8.28**	.28	.44	
M23	.61	8.89**	.37	.47	
M27	.52	8.27**	.27	.48	
Algılama					
M5	.51		.26	.42	.71
M9	.53	9.27**	.28	.52	
M13	.44	8.20**	.19	.46	
M17	.54	9.41**	.29	.47	
M21	.45	8.34**	.20	.49	
M25	.55	9.57**	.31	.50	
M29	.54	9.39**	.29	.47	
r: Madde Toplam Korelasyonu		**p< .01			

Madde analizi sonuçlarına göre ölçeğin Cronbach alpha katsayısı .89; alt boyutların alpha katsayıları sırasıyla .70 – .70 – .73 ve .71 olarak tespit edilmiştir. Ölçekteki tüm maddeler için madde-toplam korelasyonu .30'dan yüksek (.34 ile .50 aralığında) olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3). Elde edilen bulgulara göre Duygusal Öz-yeterlik Ölçeği 28 madde ve 4 boyutlu yapısı ile güvenilir ve geçerli bir ölçektir.

Sosyal Karşılaştırma Ölçeğinin DFA sonuçları

Sosyal Karşılaştırma ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum indeks değerleri Tablo 4'te gösterilmiştir. İlk doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre model uyum indekslerinin uygun olmadığı ve faktör yüklerinin .40'ın altında olduğu tespit edildiğinden öncelikle faktör yükü uygun olmayan maddeler çıkarılarak faktör analizi tekrarlanmış ve ölçekte 16 madde kaldığı tespit edilmiştir.

Tablo 4. Sosyal Karşılaştırma Ölçeği Model Uyum İndeksleri

Model Uyum İndeksleri	18 madde tek boyut	16 madde tek boyut*
X ² /sd	7.92	3.99
RMSEA	.11	.07
SRMR	.08	.05
GFI	.80	.93
NFI	.71	.90
NNFI	.70	.89
CFI	.74	.92
Faktör yükü (min-max)	.24-.67	.40-.61
Standart hata (min-max)	.10 – .13	.10 – .19

*Kovaryans bağlantılarıyla

Faktör yükü düşük maddelerin ölçekten çıkarılması ve uygun kovaryans bağlantıları sonucunda sosyal karşılaştırma ölçeğinin tek boyut ve kalan 16 maddeden oluşan yapısının uygun olduğu tespit edilmiştir. DFA sonuçlarına göre model uyum indeksleri genel olarak iyi, hata varyansları düşük (.10 ile .19 aralığında) (Tablo 4); faktör yükleri .40 ile .61 aralığında ve t değerleri .01 düzeyinde anlamlıdır (Tablo 5).

Tablo 5. Sosyal Karşılaştırma Ölçeği DFA ve Madde Analizi Sonuçları

Maddeler	Std. β	t	R ²	r	α	
M1	.51		.26	.50	.88	
M2	.55	11.92**	.30	.56		
M3	.55	11.61**	.31	.56		
M4	.66	10.64**	.43	.62		
M5	.51	9.12**	.26	.49		
M6	.56	9.69**	.31	.54		
M7	.59	10,00**	.35	.59		
M9	.47	8.74**	.22	.42		
M10	.40	7.75**	.16	.38		
M11	.56	9.75**	.32	.56		
M12	.66	10.72**	.44	.64		
M13	.54	9.49**	.29	.55		
M15	.66	10.68**	.43	.60		
M16	.62	10.26**	.38	.55		
M17	.62	9.59**	.38	.54		
M18	.64	10.48**	.40	.57		
r: Madde Toplam Korelasyonu		**p< .01				

Madde analizi sonuçlarına göre ölçeğin Cronbach alpha katsayısı .88 olarak tespit edilmiştir. Ölçekteki tüm maddeler için madde-toplam korelasyonu .30'dan yüksek (.38 ile .64 aralığında) olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5). Elde edilen bulgulara göre Sosyal Karşılaştırma Ölçeği 16 madde ve tek boyutlu yapısı ile güvenilir ve geçerli bir ölçektir.

Bulgular

1. Ergenlerin Sosyal Karşılaştırma ve Duygusal Öz-yeterlik Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ergenlerin sosyal karşılaştırma ve duygusal öz-yeterlik puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem için t-testi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Ergenlerin SKÖ ve DÖYÖ'den Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	t	p
Sosyal Karşılaştırma	Kadın	299	4.30	.95	-3.16	.002
	Erkek	271	4.54	.83		
Duygusal Öz-yeterlik	Kadın	299	3.44	.61	-.81	.420
	Erkek	271	3.48	.62		
Duyguları düzenleme	Kadın	299	3.40	.74	-1.05	.296
	Erkek	271	3.46	.75		
Duyguları düşünceyi destekleyici olarak kullanma	Kadın	299	3.33	.77	-2.26	.024
	Erkek	271	3.47	.70		
Duyguları anlama	Kadın	299	3.51	.73	.49	.627
	Erkek	271	3.48	.73		
Duyguları algılama	Kadın	299	3.54	.74	.16	.877
	Erkek	271	3.53	.71		

Tablo 6 incelendiğinde, ergenlerin sosyal karşılaştırma puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği ($t_{(568)} = -3.16$; $p < .05$); erkeklerin sosyal karşılaştırma puanının ($\bar{X} = 4.54$), kadınların puanından ($\bar{X} = 4.30$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Duygusal öz-yeterlik açısından bakıldığında, sadece duyguları düşünceyi destekleyici olarak kullanma alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu ($t_{(568)} = -2.26$; $p < .05$); buna göre

erkeklerin puanı ($\bar{X}=3.47$), kadınların puanından ($\bar{X}=3.33$) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Duygusal öz-yeterlik toplam puan ($t_{(568)}=-.81$; $p>.05$), duyguları düzenleme ($t_{(568)}=-1.05$; $p>.05$), duyguları anlama ($t_{(568)}=.49$; $p>.05$) ve duyguları algılama ($t_{(568)}=.16$; $p>.05$) alt boyut puanlarının ise cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

2. Ergenlerin Sosyal Karşılaştırma ve Duygusal Öz-yeterlik Puanlarının Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumuna Göre Karşılaştırılması

Ergenlerin sosyal karşılaştırma ve duygusal öz-yeterlik düzeylerinin ailenin sosyo-ekonomik durumuna göre incelenmesi amacıyla yapılan varyans analizi sonuçları Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7. Ergenlerin SKÖ ve DÖYÖ'den Aldıkları Puanların Ailenin Ekonomik Durumuna Göre ANOVA Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutlar	Ailenin Ekonomik Durumu	n	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
Sosyal Karşılaştırma	Düşük	99	4.27	.97	3.50	.031	B>A,C
	Orta	410	4.47	.88			
	Yüksek	61	4.23	.91			
Duygusal Öz-yeterlik	Düşük	99	3.35	.68	1.90	.151	
	Orta	410	3.48	.60			
	Yüksek	61	3.50	.61			
Duyguları Düzenleme	Düşük	99	3.34	.79	1.11	.330	
	Orta	410	3.46	.74			
	Yüksek	61	3.39	.70			
Duyguları düşüncüyü destekleyici olarak kullanma	Düşük	99	3.26	.83	1.89	.151	
	Orta	410	3.42	.73			
	Yüksek	61	3.42	.70			

Duyguları Anlama	Düşük	99	3.35	.82	2.30	.101
	Orta	410	3.52	.69		
	Yüksek	61	3.57	.79		
Duyguları Algılama	A-Düşük	99	3.46	.79	.98	.378
	B-Orta	410	3.54	.71		
	C-Yüksek	61	3.62	.66		

Tablo 7’de görüleceği üzere, ergenlerin duygusal öz-yeterlik düzeylerinin ailenin sosyo-ekonomik durumuna göre farklılaşmadığı ($F_{(2-569)} = 1.90$; $p > .05$); ancak sosyal karşılaştırma puanlarının ailenin ekonomik durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F_{(2-569)} = 3.50$; $p < .05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre ailesinin ekonomik durumunu orta düzeyde algılayan ergenlerin sosyal karşılaştırma puanı ($\bar{X}=4.47$), ailesinin ekonomik durumunu düşük ($\bar{X}=4.27$) ve yüksek olarak algılayan ergenlerin puanından ($\bar{X} = 4.23$) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

3. Ergenlerin Sosyal Karşılaştırma ve Duygusal Öz-yeterlik Puanlarının Okul Türüne Göre Karşılaştırılması

Ergenlerin sosyal karşılaştırma ve duygusal öz-yeterlik düzeylerinin okul türüne göre anlamlı farklılık yaratıp yaratmadığının incelenmesi amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bu analize ilişkin sonuçlar Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Ergenlerin SKÖ ve DÖYÖ’den Aldıkları Puanların Okul Türüne Göre ANOVA Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutlar	Okul Türü	n	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
Sosyal Karşılaştırma	A-Anadolu Lisesi	231	4.43	.83	9.13	.000	A,C,D>B
	B-Fen Lisesi	109	4.04	.97			
	C-Meslek Lisesi	112	4.64	.89			
	D-İmam Hatip Lisesi	118	4.51	.91			

Duyusal Öz-yeterlik	Anadolu Lisesi	231	3.52	.58	1.75	.157	
	Fen Lisesi	109	3.36	.59			
	Meslek Lisesi	112	3.48	.64			
	İmam Hatip Lisesi	118	3.43	.66			
Duyuları Düzenleme	Anadolu Lisesi	231	3.48	.69	5.17	.002	A,C,D>B
	Fen Lisesi	109	3.18	.74			
	Meslek Lisesi	112	3.53	.76			
	İmam Hatip Lisesi	118	3.47	.78			
Duyuları düşünceyi destekleyici olarak kullanma	Anadolu Lisesi	231	3.41	.75	.78	.507	
	Fen Lisesi	109	3.30	.74			
	Meslek Lisesi	112	3.45	.72			
	İmam Hatip Lisesi	118	3.41	.74			
Duyuları anlama	Anadolu Lisesi	231	3.56	.73	1.75	.157	
	Fen Lisesi	109	3.52	.67			
	Meslek Lisesi	112	3.43	.77			
	İmam Hatip Lisesi	118	3.39	.74			
Duyuları Algılama	A-Anadolu Lisesi	231	3.63	.69	2.40	.067	
	B-Fen Lisesi	109	3.45	.67			
	C-Meslek Lisesi	112	3.51	.76			
	D-İmam Hatip Lisesi	118	3.44	.78			

Tablo 8’de görüldüğü gibi; ergenlerin devam ettikleri okul türü açısından duygusal öz-yeterlikleri incelendiğinde, sadece duyguları düzenleme alt boyutunda anlamlı farklılık gösterdikleri saptanmıştır ($F_{(3-569)} = 5,17$; $p < .05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre Anadolu ($\bar{X} = 3.48$), meslek ($\bar{X} = 3.53$) ve imam hatip ($\bar{X} = 3.47$) lisesinde öğrenim gören ergenlerin duyguları düzenleme puanı, fen lisesinde öğrenim gören ergenlerin puanından ($\bar{X} = 3.18$) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Ergenlerin duygusal öz-yeterlik toplam puan ($F_{(3-569)} = 1.75$; $p > .05$), duyguları düşüncüyü destekleyici olarak kullanma ($F_{(3-569)} = .78$; $p > .05$), duyguları anlama ($F_{(3-569)} = 1.75$; $p > .05$) ve duyguları algılama ($F_{(3-569)} = 2.40$; $p > .05$) alt boyut puanlarının devam edilen okul türüne göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür.

Ergenlerin sosyal karşılaştırma puanları incelendiğinde, okul türüne göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F_{(3-569)} = 9,13$; $p < .05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre Anadolu ($\bar{X} = 4.43$), meslek ($\bar{X} = 4.64$) ve imam hatip ($\bar{X} = 4.51$) lisesinde öğrenim gören ergenlerin sosyal karşılaştırma puanı, fen lisesinde öğrenim gören ergenlerin puanından ($\bar{X} = 4.04$) anlamlı düzeyde daha yüksektir (Tablo 8).

4. Ergenlerin Sosyal Karşılaştırma ve Duygusal Öz-yeterlik Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması

Ergenlerin sosyal karşılaştırma ve duygusal öz-yeterlik puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla yapılan ANOVA Testi sonuçlarına Tablo 9’da yer verilmiştir.

Tablo 9. Ergenlerin SKÖ ve DÖYÖ’den Aldıkları Puanların Yaş Gruplarına Göre ANOVA Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutlar	Yaş Grupları	n	\bar{X}	SS	F	p
Sosyal Karşılaştırma	14-15 yaş	179	4.45	.83	.27	.763
	16-17 yaş	280	4.38	.93		
	18 yaş ve üstü	111	4.43	.96		

Duygusal Öz-yeterlik	14-15 yaş	179	3.45	.61	.13	.878
	16-17 yaş	280	3.48	.58		
	18 yaş ve üstü	111	3.44	.69		
Duyguları Düzenleme	14-15 yaş	179	3.38	.76	.61	.546
	16-17 yaş	280	3.44	.71		
	18 yaş ve üstü	111	3.47	.81		
Duyguları düşüncüyü destekleyici olarak kullanma	14-15 yaş	179	3.41	.77	.53	.587
	16-17 yaş	280	3.41	.71		
	18 yaş ve üstü	111	3.33	.78		
Duyguları anlama	14-15 yaş	179	3.48	.73	.40	.668
	16-17 yaş	280	3.52	.70		
	18 yaş ve üstü	111	3.45	.79		
Duyguları Algılama	14-15 yaş	179	3.54	.69	.03	.968
	16-17 yaş	280	3.53	.70		
	18 yaş ve üstü	111	3.53	.81		

Tablo 9’da görüleceği üzere, ergenlerin sosyal karşılaştırma [$F_{(2-569)} = .27; p>.05$], duygusal öz-yeterlik toplam puan [$F_{(2-569)} = .13; p>.05$], duyguları düzenleme [$F_{(2-569)} = .61; p>.05$], duyguları anlama [$F_{(2-569)} = .40; p>.05$] ve duyguları algılama [$F_{(2-569)} = .27; p>.05$] alt boyutlarından aldıkları puanların yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

5. Ergenlerin Sosyal Karşılaştırma ve Duygusal Öz-yeterlik Puanlarının Anne Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Ergenlerin sosyal karşılaştırma ve duygusal öz-yeterlik puanlarının anne öğrenim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Ergenlerin SKÖ ve DÖYÖ'den Aldıkları Puanların Anne Öğrenim Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutlar	Anne Öğrenim Düzeyi	n	\bar{X}	SS	F	p
Sosyal Karşılaştırma	Okur-yazar değil	195	4.35	.89	1.90	.109
	Okur-yazar	53	4.57	.79		
	İlkokul	176	4.51	.90		
	Ortaokul	71	4.40	.96		
	Lise/üniversite	75	4.24	.96		
Duygusal Öz-yeterlik	Okur-yazar değil	195	3.41	.59	.53	.711
	Okur-yazar	53	3.48	.54		
	İlkokul	176	3.49	.60		
	Ortaokul	71	3.51	.70		
	Lise/üniversite	75	3.47	.68		
Duyguları Düzenleme	Okur-yazar değil	195	3.44	.73	.69	.600
	Okur-yazar	53	3.47	.72		
	İlkokul	176	3.47	.67		
	Ortaokul	71	3.42	.88		
	Lise/üniversite	75	3.30	.82		

Duyguları düşünceyi destekleyici olarak kullanma	Okur-yazar değil	195	3.34	.76	.54	.704
	Okur-yazar	53	3.39	.61		
	İlkokul	176	3.44	.72		
	Ortaokul	71	3.44	.79		
	Lise/üniversite	75	3.40	.81		
Duyguları anlama	Okur-yazar değil	195	3.40	.71	1.68	.154
	Okur-yazar	53	3.58	.65		
	İlkokul	176	3.49	.74		
	Ortaokul	71	3.57	.81		
	Lise/üniversite	75	3.61	.72		
Duyguları algılama	Okur-yazar değil	195	3.48	.70	.72	.579
	Okur-yazar	53	3.48	.74		
	İlkokul	176	3.56	.72		
	Ortaokul	71	3.63	.76		
	Lise/üniversite	75	3.55	.74		

Tablo 10 incelendiğinde, ergenlerin sosyal karşılaştırma [$F_{(4-569)} = 1.90$; $p > .05$], duygusal öz-yeterlik toplam puan [$F_{(4-569)} = .53$; $p > .05$], duyguları düzenleme [$F_{(4-569)} = .69$; $p > .05$], duyguları düşünceyi destekleyici olarak kullanma [$F_{(4-569)} = .54$; $p > .05$], duyguları anlama [$F_{(4-569)} = 1.68$; $p > .05$] ve duyguları algılama [$F_{(4-569)} = .72$; $p > .05$] alt boyutlarından aldıkları puanların anne öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

6. Ergenlerin Sosyal Karşılaştırma ve Duygusal Öz-yeterlik Puanlarının Baba Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Ergenlerin sosyal karşılaştırma ve duygusal öz-yeterlik puanlarının baba öğrenim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA Testi sonuçlarına Tablo 11’de yer verilmiştir.

Tablo 11. Ergenlerin SKÖ ve DÖYÖ'den Aldıkları Puanların Baba Öğrenim Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutlar	Baba Öğrenim Düzeyi	n	\bar{X}	SS	F	p
Sosyal Karşılaştırma	Okur-yazar değil	50	4.27	.92	1.04	.394
	Okur-yazar	48	4.36	.74		
	İlkokul	155	4.46	.85		
	Ortaokul	107	4.45	1.05		
	Lise	117	4.50	.93		
	Üniversite	93	4.28	.84		
Duygusal Öz-yeterlik	Okur-yazar değil	50	3.37	.60	.34	.891
	Okur-yazar	48	3.44	.57		
	İlkokul	155	3.49	.62		
	Ortaokul	107	3.47	.63		
	Lise	117	3.47	.64		
	Üniversite	93	3.45	.60		
Duyguları Düzenleme	Okur-yazar değil	50	3.44	.87	.72	.610
	Okur-yazar	48	3.47	.81		
	İlkokul	155	3.47	.70		
	Ortaokul	107	3.48	.71		
	Lise	117	3.40	.75		
	Üniversite	93	3.31	.75		

Duyguları düşünceyi destekleyici olarak kullanma	Okur-yazar değil	50	3.28	.80	.35	.883
	Okur-yazar	48	3.36	.59		
	İlkokul	155	3.40	.77		
	Ortaokul	107	3.39	.73		
	Lise	117	3.42	.80		
	Üniversite	93	3.43	.68		
Duyguları anlama	Okur-yazar değil	50	3.30	.72	.92	.465
	Okur-yazar	48	3.51	.63		
	İlkokul	155	3.55	.75		
	Ortaokul	107	3.47	.77		
	Lise	117	3.52	.71		
	Üniversite	93	3.49	.72		
Duyguları algılama	Okur-yazar değil	50	3.45	.67	.44	.822
	Okur-yazar	48	3.42	.83		
	İlkokul	155	3.55	.70		
	Ortaokul	107	3.54	.75		
	Lise	117	3.55	.71		
	Üniversite	93	3.56	.70		

Tablo 11'e bakıldığında, ergenlerin sosyal karşılaştırma [$F_{(5-569)} = 1.04; p > .05$], duygusal öz-yeterlik toplam [$F_{(5-569)} = .34; p > .05$], duyguları düzenleme [$F_{(5-569)} = .72; p > .05$], duyguları düşünceyi destekleyici olarak kullanma [$F_{(5-569)} = .35; p > .05$], duyguları anlama [$F_{(5-569)} = .92; p > .05$] ve duyguları algılama [$F_{(5-569)} = .44; p > .05$] alt boyutlarından aldıkları puanların baba öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır.

7. Ergenlerin Sosyal Karşılaştırma ve Duygusal Öz-yeterlik Puanlarının Anne-Baba Meslek Durumuna Göre Karşılaştırılması

Bu çalışmada ergenlerin sosyal karşılaştırma eğilimlerinin ve duygusal öz-yeterlik düzeylerinin anne meslek durumuna göre anlamlı bir farklılık yaratıp yaratmadığı incelenmek istenmiş, ancak gruplar arasındaki önemli sayı farkı (ev hanımı/çalışmıyor: 546; çalışan/emekli: 24) nedeniyle karşılaştırma yapılamamıştır.

Ergenlerin sosyal karşılaştırma eğilimlerinin ve duygusal öz-yeterlik düzeylerinin baba meslek durumu açısından incelenmesi amacıyla yapılan varyans analizi sonuçları Tablo 12'de yer almaktadır.

Tablo 12. Ergenlerin SKÖ ve DÖYÖ'den Aldıkları Puanların Baba Mesleğine Göre ANOVA Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutlar	Baba Mesleği	n	\bar{X}	SS	F	p
Sosyal Karşılaştırma	Çalışmıyor/emekli	83	4.44	.82	2,05	.105
	Memur	127	4.24	.93		
	İşçi	102	4.43	.90		
	Serbest meslek	258	4.48	.91		
Duygusal Öz-yeterlik	Çalışmıyor/emekli	83	3.39	.62	1,16	.325
	Memur	127	3.43	.60		
	İşçi	102	3.55	.54		
	Serbest meslek	258	3.47	.64		
Duyguları Düzenleme	Çalışmıyor/emekli	83	3.41	.70	1,76	.153
	Memur	127	3.33	.73		
	İşçi	102	3.56	.65		
	Serbest meslek	258	3.42	.79		

Duyguları düşünceyi destekleyici olarak kullanma	Çalışmıyor/ emekli	83	3.30	.75	1.37	.250
	Memur	127	3.33	.75		
	İşçi	102	3.48	.67		
	Serbest meslek	258	3.42	.76		
Duyguları anlama	Çalışmıyor/ emekli	83	3.44	.72	.70	.553
	Memur	127	3.49	.70		
	İşçi	102	3.58	.72		
	Serbest meslek	258	3.48	.75		
Duyguları algılama	Çalışmıyor/ emekli	83	3.42	.77	.94	.423
	Memur	127	3.57	.71		
	İşçi	102	3.57	.66		
	Serbest meslek	258	3.53	.73		

Tablo 12'e bakıldığında, ergenlerin sosyal karşılaştırma [$F_{(4-569)}=2.05$; $p>.05$], duygusal öz-yeterlik toplam [$F_{(4-569)}=1.16$; $p>.05$], duyguları düzenleme [$F_{(4-569)}=1.76$; $p>.05$], duyguları düşünceyi destekleyici olarak kullanma [$F_{(4-569)}=1.37$; $p>.05$], duyguları anlama [$F_{(4-569)}=.70$; $p>.05$] ve duyguları algılama [$F_{(4-569)}=.94$; $p>.05$] alt boyutlarından aldıkları puanların baba meslek durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, ergenlerin sosyal karşılaştırma ve duygusal öz-yeterlik düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, ergenlerin sosyal karşılaştırma düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği; erkeklerin sosyal karşılaştırma düzeylerinin kadınlara oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Alanyazın incelendiğinde, elde edilen bu bulgunun desteklendiği çalışmalar olmakla birlikte bazı çalışma sonuçlarıyla örtüşmediği görülmektedir. Bu çalışmadan elde edilen bulguya benzer olarak Özgüroğlu (1991) tarafından yapılan çalışmada da, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha olumlu bir

benlik algısına sahip olduğu bulunmuştur. Erkeklerin kadınlara oranla daha olumlu bir benlik algısına sahip olması, araştırmacı tarafından toplumsal ve kültürel yapıyla ilişkilendirilmiş ve erkeğin toplum içinde daha fazla ön planda olmasının bu sonuç üzerinde etkili olabileceği belirtilmiştir. Yapılan bazı çalışmalarda (Gülbahçe, 2007; Teközel, 2000), bu çalışmadan elde edilen bulgunun tersine kadınların sosyal karşılaştırma düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Lise öğrencilerinin sosyal karşılaştırma ve depresyon düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelendiği çalışmada (Erözkan, 2004) ise, ergenlerin sosyal karşılaştırma düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Sosyal karşılaştırma puanlarının erkek ergenlerin lehine yüksek olmasının nedeni toplum tarafından erkeklerin çocukluktan itibaren toplumda çokça desteklenmeleridir (Gülbahçe, 2007). Son yıllarda sosyal hayatın birçok alanında cinsiyet açısından bazı farklılıkların ortadan kalktığı gözlenmiş olsa da, özellikle geleneksel aile ve toplum yapısının devam ettiği kültürlerde hala erkekler farklı roller yüklediği söylenebilir. Bu da erkeklerin daha çok kabul gördüğü, desteklendiği ve dolayısıyla kendilerine ilişkin değerlendirmelerini olumlu etkilemesini sağladığı düşünülmektedir.

Ergenlerin duygusal öz-yeterlik düzeyleri cinsiyete göre incelendiğinde, duyguları düşünceyi destekleyici olarak kullanma alt boyutunda anlamlı farklılaşma olduğu, erkeklerin kadınlardan daha yüksek puan aldıkları saptanmıştır. Bu çalışmadan elde edilen bulguya benzer olarak, Valois, Umstattd, Zullig ve Paxton (2008), Telef (2011), Muris (2002) ve Willemse (2008) tarafından yapılan çalışmalarda erkeklerde duygusal öz-yeterliğin kadınlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ancak, Ergin (2000), Petrides ve Furnham (2000), Totan, İkiz ve Karaca (2010) ve Ceylan (2013) tarafından yapılan çalışmalarda ise kadınların duygusal öz-yeterlik düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Duyguların düşünceyi destekleyici bir şekilde kullanılması olarak kavramsallaştırılan bu alt boyutta erkeklerin daha yüksek puan almış olmaları erkeklerin duygularını aktarmada ve bunları savunmada arkadaşları ve ailesi tarafından daha çok teşvik edilmeleri olabilir.

Araştırma bulgularına göre ailesinin sosyo-ekonomik durumunu orta düzeyde algılayan ergenlerin sosyal karşılaştırma düzeyleri, yüksek ve düşük olarak algılayan ergenlerin ortalamalarından daha yüksektir. Demografik açıdan incelendiğinde ergenlerin büyük çoğunluğunun ailesinin ekonomik durumunu orta düzeyde algıladıkları görülmüştür. Anlamlı farklılık çıkmış olması öğrencilerin büyük bölümünün bu grupta olmasıyla ilişkili olabileceği düşünülmekle birlikte bu veri aynı zamanda bölgesel olarak beklenen yönde bir sonucu da ortaya koymaktadır. Aynı zamanda, ailesi orta düzey sosyo-ekonomik yapıya sahip ergenlerin sosyal karşılaştırma düzeylerinin yüksek olmasının sebebi hem aşağı yönlü hem de yukarı yönlü karşılaştırma kaynaklarına sahip olmaları olabilir. Orta düzey sosyo-ekonomik yapıya sahip ergenlerin aşağı yönlü karşılaştırmalarda kendilerinin onlardan daha iyi olduklarını düşünerek cesaretlenme, gururlanma, umutlanma duyguları yaşadıkları; yukarı yönlü karşılaştırmalarda ise imrenme, cesaretlenme, motive olma ve hırslanma duygularının olduğu (Kaşdarma, 2016) belirtilmiştir. Bu durumun bireyin benlik

yapısını olumlu yönde geliştirdiği düşünülmektedir. Erözkan (2004) tarafından yapılan çalışmada ise, ailesinin sosyo-ekonomik durumunu yüksek olarak algılayan bireylerin sosyal karşılaştırma puanlarının, ailesinin ekonomik durumunu düşük ve orta düzeyde algılayan kişilerin puanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bunun sebeplerini; yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip kişilerin kendilerini daha iyi hissetmeleri, güvenlerinin yüksek olması, ekonomik durumlarından ötürü elde edebilirlikleri noktasında daha atılgan ve cesaretli olmaları olarak sıralamıştır.

Elde edilen bulgulara göre ergenlerin duygusal öz-yeterlik düzeyleri ile ailenin ekonomik durumu arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Algılanan sosyo ekonomik düzeyden çok ebeveynle kurulan etkileşimin ve duygusal bağın duygusal öz-yeterliliği etkileyebileceği düşünülmektedir. Elde edilen veriler Telef (2011) ve Demirdüzen (2013) tarafından yapılan çalışma sonuçlarıyla uyum göstermektedir. Sakarya (2013) tarafından yapılan çalışmada, sosyo-ekonomik durum ile duygusal öz-yeterliliğin duyguları düşünceleri destekleyici olarak kullanma ve duyguları algılama alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Yörük (2012) yapmış olduğu çalışmada, ekonomik açıdan durumu iyi olan ailelerin çocuklarının öz-yeterliklerinin daha yüksek olduğu ileri sürülmektedir. Sosyo-ekonomik durumu yüksek olan ergenlerin kendilerine ilişkin güvenlerini geliştirebileceği, olası durumlara baş etmede yeterlik inançlarının artacağı varsayılmaktadır.

Araştırmadan elde edilen diğer bir bulguya göre ergenlerin sosyal karşılaştırma düzeyleri okul türüne göre anlamlı farklılaşmaktadır. Anadolu, imam hatip ve meslek lisesi öğrencilerinin sosyal karşılaştırma düzeyleri fen lisesi öğrencilerinin düzeylerinden yüksek bulunmuştur. Alanyazın incelendiğinde Gülbahçe (2007) tarafından yapılan çalışmada okul türü ile sosyal karşılaştırma arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Fen liselerinde sosyal karşılaştırma puanlarının düşük olmasının sebebi daha çok yukarı yönlü karşılaştırmaya başvurmalarından kaynaklanabilir. Anadolu, İmam Hatip ve Meslek liselerinde öğrencilerin sosyal açıdan daha aktif olmaları olumlu bir benlik şeması geliştirmelerine yol açmış olabilir.

Araştırmada, ergenlerin duygusal öz-yeterliliğin düzenleme alt boyutunun okul türü değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Buna göre, Anadolu, Meslek ve İmam Hatip liselerindeki öğrencilerin düzenleme alt boyutundaki puanları Fen lisesinde okuyan öğrencilerin puanlarından daha yüksek bulunmuştur. Alanyazın incelendiğinde Ceylan (2013) tarafından yapılan çalışmada düz lise öğrencilerinin duyguları anlama öz-yeterliklerinin meslek lisesindeki öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Fen lisesi öğrencilerinin duygusal öz-yeterlik düzeylerinin düzenleme alt boyutunda diğer lise türlerine devam eden öğrencilerin ortalamalarından daha düşük olmasının nedeni, daha fazla akademik başarıya odaklanmaları ve sosyal ilişkilere daha az zaman ayırmaları olarak düşünülebilir.

Yaş değişkeni açısından bakıldığında ergenlerin sosyal karşılaştırma düzeylerinin anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır. Ergenlik döneminde benzer süreçlerden geçen bireylerin benzer yaşantılara sahip olması ve dönemin oluşturduğu ortak algılar yaş değişkeninin sosyal karşılaştırma sürecinde etkili bir değişken olmadığını açıklayabilir. Alanyazın incelendiğinde benzer olarak, Yılmaz (2010) ve Gül'de (2016) ergenlerle yapmış oldukları çalışmalarda, ergenlerin sosyal karşılaştırma düzeylerinin yaş değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Ancak, Aydınli (2014) tarafından yapılan çalışmada ergenlerin sosyal karşılaştırma düzeylerinin yaş değişkenine göre farklılaştığı saptanmıştır. Erözkan (2004) ise, yaşla bağlantılı olarak açıklanabilecek sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık bulmuştur. Yapılan bu çalışmaya göre, lise son sınıfa devam eden öğrencilerin sosyal karşılaştırma düzeylerinin diğer sınıf düzeylerine devam eden öğrencilerden anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sınıflar arasında çıkan bu farklılık; son sınıf öğrencilerinin okul, aile ve kişilerarası ilişkilerine daha net ve tutarlı bir yorum getiriyor olmaları ile açıklanmıştır. Aynı zamanda, öğrencilerin duygusal öz-yeterlik düzeylerinin de yaş değişkenine göre anlamlı farklılaşma göstermediği bulunmuştur. Benzer şekilde yapılan çok sayıda çalışmada da (Akbolat ve Işık, 2012; Demirdüzen, 2013; Willemse, 2008) duygusal öz-yeterliğin yaşa göre değişmediği saptanmıştır. Ancak, yaş değişkenine bağlı olarak öz-yeterliğin farklılaştığı bazı çalışmalar da bulunmaktadır. Vardarlı (2005) tarafından yapılan çalışmada, 12 yaşındaki erkek ergenlerin öz-yeterlik düzeylerinin diğer yaş gruplarına oranla düşük olduğu bulunurken; Telef (2011) tarafından yapılan çalışmada, 12 yaşındaki bireylerin duygusal öz-yeterlik düzeylerinin 13-17 yaş aralığındaki bireylerden daha yüksek olarak saptanmıştır. Keskin ve Orgun (2006) ise, üniversite öğrencileriyle yapmış oldukları çalışmada yaş arttıkça öğrencilerin öz-yeterlik düzeylerinin de arttığını bulgulamışlardır.

Anne eğitim düzeyi açısından incelendiğinde, ergenlerin sosyal karşılaştırma düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Gülbahçe (2007) tarafından yapılan çalışmanın bulguları da bu yöndedir. Yılmaz'ın (2010) yaptığı çalışmada ise, anne eğitim düzeyi arttıkça bireylerin sosyal karşılaştırma düzeylerinin de arttığı saptanmıştır. Bu durum anne eğitim seviyesinin artmasının sonucunda ergenin daha iyi anlaşılıp sorunların daha kısa bir sürede çözüme kavuşturulmasıyla açıklanmıştır. Duygusal öz-yeterliğin de anne eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Benzer şekilde bazı çalışmalardan (Ceylan, 2013; Demirdüzen, 2013; Telef, 2011) elde edilen bulgular bu araştırma bulguları ile uyum göstermektedir. Ancak alanyazında farklı sonuçların elde edildiği başka çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin, Sakarya (2013), annesi üniversite mezunu olan bireylerin duygusal öz-yeterlik düzeylerinin daha yüksek olduğunu; Özkan-Deniz (2015), ortaokul mezunu anneye sahip bireylerin duygusal öz-yeterlik düzeylerinin daha yüksek olduğunu saptamıştır. Vardarlı (2005) ise, anne eğitim durumu arttıkça genel öz yeterlik düzeyinin yükseldiğini belirtmiştir.

Baba eğitim düzeyine göre değerlendirildiğinde, bireylerin sosyal karşılaştırma düzeylerinin farklılaşmadığı saptanmıştır. Bu sonucun bazı çalışma bulgularıyla desteklendiği (Aydın, 2014; Gülbahçe, 2007) görülmektedir. Yılmaz'ın (2010) çalışmasında ise, baba eğitim düzeyi arttıkça bireylerin sosyal karşılaştırma düzeylerinin düştüğü saptanmıştır. Bu durum baba eğitim düzeyi arttıkça bireyden beklentilerin artacağı ve bireyin yapabileceği durumlarda dahi başarısız olabileceğini düşünerek bireysel özelliklerini olumsuz değerlendirebileceği varsayımına dayandırılmaktadır. Aynı zamanda, ergenlerin duygusal öz-yeterliklerinin de baba eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır. Bu bulgunun bazı çalışma sonuçlarıyla (Demirdüzen, 2013; Güven-Denizel, 2008; Telef, 2011; Vardarlı, 2005) paralellik gösterdiği görülmektedir. Ceylan (2015) ise, yapmış olduğu çalışmada baba eğitim düzeyi yüksek olan ergenlerin duygusal öz-yeterlik düzeylerinin de yüksek olduğunu saptamıştır. Benzer olarak, İşmen (2004), duygusal zeka puanlarının eğitim düzeyine göre farklılaştığını ve ilkokul düzeyinde eğitime sahip olan babaların duyguları anlama ve duyguların manipülasyonu noktasında en düşük puanı aldıklarını saptamıştır.

Bu çalışma kapsamında ergenlerin anne mesleğini tanımlamaya yönelik soru sorulmuş, ancak ortaya çıkan verilerin gruplar arasında karşılaştırma yapmak için yeterli olmadığı görülmüştür. Ancak, sadece 24 ergenin annesinin çalıştığı, kalan 546 annenin ev hanımı/çalışmadığı bulgusu demografik olarak tartışılmaya değerdir. Öğrenim durumu ile bağlantılı olarak baktığımızda, annelerin %56.4'ü eğitim düzeyi ilkokul ile üniversite arasında değişen seviyelerde olduğu görülmüştür. Aslında eğitim düzeyi ortanın üstünde olmasına rağmen çalışma hayatına dahil olan anne sayısı oldukça düşüktür. Son yıllarda gerek dünya da gerekse de ülkemizde kadınların eğitim düzeyinin gittikçe yükseldiği, kadınların iş hayatı ve sosyal hayatın birçok alanında daha aktif hale geldiğini gösteren önemli göstergeler olmasına rağmen bu çalışmada çalışan anne sayısının oldukça az olması bölgesel ve kültürel bağlam çerçevesinde açıklanabilir. Çalışmanın Türkiye'nin doğusunda bir ilde yapılması bu bulguyu açıklamakla birlikte aynı zamanda üzerinde önemle durulması gerektiğini de ortaya koymaktadır. Türkiye'nin doğusunda eğitime yönelik eğilimin daha önceki dönemlerde az olması bu sonucu doğurmuş olabilir. Erken evliliklerin, kadınların eğitimine ilişkin güdülenme eksikliği ve ataerkil değer yargıları gibi faktörlerin kadınların eğitimini aksatmış olabilir. Bu durumun kadınların çalışma hayatında daha az yer almasında etkisinin olabileceği düşünülmektedir. Toplumsal cinsiyet rolü, geleneksel bakış açısı ve girişimci olma yönünde kadınların desteklenmemesi çalışma oranının düşüklüğünü açıklayabilir. Aynı zamanda, annenin çalışmaması ve daha çok evde çocuklarının bakımıyla ilgilenmesi toplumsal olarak daha fazla kabul görülmesiyle de ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Alanyazın çerçevesinde incelendiğinde, anne mesleği ile sosyal karşılaştırma düzeyi arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalar bulunmaktadır. Yılmaz (2010) ve Aydın (2014) ergenler üzerinde yaptıkları çalışmada sosyal karşılaştırma ve anne çalışma durumu arasında bir ilişkiye rastlamamışlardır. Bu durum, Festinger'in (1954) sosyal karşılaştırmayı

herkesin kendini değerlendirmek için başvurduğu doğal bir süreç olarak tanımlamasıyla ilişkili olabilir. Duygusal öz-yeterlik açısından bakıldığında, Demirdüzen (2013) ve Sakarya (2013) tarafından yapılan çalışmalarda benzer bulgulara ulaşılmıştır. Bu çalışmalardan elde edilen bulgulara göre, annesi ev hanımı olan ergenlerin duyguları düzenleme puanları annesi çalışan ergenlerin puanlarından daha yüksektir. Annesi çalışmayan ergenlerin anneleriyle duygusal paylaşım noktasında daha fazla zaman bulabilmeleri ve böylece daha iyi iletişim kurabilme şansına sahip olmalarının bu sonuç üzerinde etkisi olabilir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, ergenlerin sosyal karşılaştırma düzeyleri arasında baba mesleğine göre anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Alanyazın incelendiğinde bu bulguyu destekleyen çalışmaların (Aydınlı, 2014; Gülbahçe, 2007; Yılmaz, 2010) olduğu görülmektedir. Duygusal öz-yeterlik açısından da baba meslek durumuna göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Demirdüzen (2013) ve Telef (2011) tarafından yapılan çalışmalarda da bu yönde bulgu elde edilmiştir. Sakarya (2013) tarafından yapılan çalışmada, babası bir işte çalışan ergenlerin duyguları düzenleme alt boyut puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Arulmani, Laar ve Easton'e (2001) göre aileleri bir işte çalışmayan çocukların öz-yeterliliği, aileleri bir işte çalışan kişilere göre daha düşüktür. Çalışmadan elde edilen bulgular farklı olsa da ebeveynlerin eğitim ve meslek durumunun ergenin benlik şemasının oluşumunda etkili olabileceği düşünülmektedir. Anne-babanın aile içinde oluşturduğu atmosfer, bireye sunulan destek onların gelişimleri açısından çok önemlidir. Bandura'nın da (1994) vurguladığı gibi, bireyin içinde bulunduğu aile dokusu, doğum sırası ve ailede bulunduğu yer onun yeterliliğini değerlendirmesi açısından çeşitli sosyal karşılaştırma fırsatları sunmaktadır. Nitekim bu yönde yapılan çok sayıda çalışma, sosyal karşılaştırmanın olumlu sonuçlarının bireyin öz-yeterliliği üzerindeki etkisinin olumlu olduğunu göstermiştir (De Cremer ve Vugt, 1998; Isobe ve Ura, 2006; Vrugt ve Koenis, 2002).

Araştırmadan elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde, cinsiyetin, sosyo-ekonomik düzeyin, okul türünün ergenlerin sosyal karşılaştırma eğilimleri ve duygusal öz-yeterlikleri açısından önemli değişkenler olduğu söylenebilir. Elde edilen bulgulara göre, erkek öğrencilerin sosyal karşılaştırma ve duygusal öz-yeterliliğin duyguları düşüncüyü destekleyici olarak kullanma alt boyutundan daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Bu sonuç, kız öğrencilerin olumlu bir benlik algısı ile duygularını aktarmada ve bunları savunma konusunda desteklenmeleri gerektiğini ortaya koymaktadır. Okul türü açısından ise, fen lisesine devam eden öğrencilerin sosyal karşılaştırma düzeyleri ile duygusal öz-yeterlik ölçeğinin düzenleme alt boyutu puanlarının daha düşük olduğu görülmüştür. Fen lisesi öğrencilerinin akademik başarıya yönlendirilmeleri ile birlikte sosyal ilişkilere de zaman ayırmaları konusunda teşvik edilebilir. Bu çalışma Van ili İpekyolu, Tuşba, Edremit ilçeleri ile sınırlıdır. Çalışmanın farklı bölgelerde kapsamı genişletilerek farklı değişkenlerle çalışılması önerilmektedir. Ergenlik dönemi gibi kritik bir evrede öğrencilerin duygusal açıdan desteklenmeleri ve duygularını tanımlayabilmeleri önem arz etmektedir. Bu noktadan hareketle duygusal öz-yeterliliğe yönelik farkındalık için öğretmenlerin ebeveynler

ile iş birliği içerisinde hareket etmeleri önemlidir. Sosyal karşılaştırma süreçlerinin yönü ve sonuçları bireyin benlik şemasını etkilediğinden ergenlere yönelik karşılaştırma süreçlerine ilişkin farkındalık çalışmalarının planlanması faydalı olacaktır. Duygusal öz-yeterlik bireyin karşılaştığı problemler ile baş edebilmesinde öneme sahiptir. Ülkemizde duygusal öz-yeterlik ile ilgili literatürde az çalışmaya rastlanmaktadır. Duygusal öz-yeterlik ile ilişkili çalışmaların artırılması ve farklılaştırılmasının önemli olacağı düşünülmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

Social Comparison and Emotional Self-Efficacy Levels of Adolescents by Demographic Variables

*Zöhre Kaya**
*Yunus Savaşlı***

Problem Statement: Adolescence is described as “a stressful and stormy period” in which individuals experience significant developments in terms of identity development, preparation for future, adaptation to social life, and changes (Dögücü, 2004). Social comparison is one of the mechanisms of self-evaluation and recognition during adolescence, as in all periods of life. During this period of becoming an adult, individuals’ efforts to forge an identity, how this identity is perceived by others, and how it impacts them gain importance. The beliefs that an adolescent embraces during this period shape whether s/he will develop a positive self-scheme and will be properly socialized (Gül, 2016). The development of cognitive skills during adolescence enables young individuals to compare themselves with others and use then these comparisons to evaluate him/herself (Erikson, 1994). Social comparison is the individual can make a judgment about him/herself by taking others as a criterion. This evaluation process is called the social comparison process (Bilgin, 2003). Emotional self-efficacy is important in ensuring mental well-being in adolescence and having high emotional self-efficacy against negative emotions experienced creates confidence in adolescents and allows them to cope with these problems more easily (Willemse, 2008). In this study, the concepts of social comparison and emotional self-efficacy were examined according to some socio-demographic variables. Due to the absence of studies examining the relationship between social comparison and emotional self-efficacy levels in adolescents, it is believed that this study will reveal important data about these variables, which are believed to have

* Dr., Department of Guidance and Counseling, Faculty of Education, Yüzüncü Yıl University, Turkey, zohrekaya@yyu.edu.tr ORCID 0000-0001-9211-3632

** Senior Psychological Counselor, Provincial Directorate for National Education, Van/Turkey, ynvssvl65@gmail.com ORCID: 0000-0002-2287-4812

Note: This study was produced from the second author’s master thesis titled “Investigation of the Relationship Between Social Comparison and Emotional Self-Efficacy Levels of Adolescents” under the supervision of the first author.

important effects on adolescents. Accordingly, this study aims to investigate the social comparison tendencies and emotional self-efficacy levels of students attending different types of high schools in light of certain demographic variables.

Method

This study seeks to analyze adolescents' social comparison and emotional self-efficacy levels in light of several demographic variables. The participants of the study totalled 570 students, of which 299 were females and 271 were males. Data for the study were collected using the Social Comparison Scale, the Emotional Self-Efficacy Scale, and the Personal Information Form. A confirmatory factor analysis and item analysis were conducted to test the scales' reliability and validity whereas descriptive statistics, at-test for independent samples, and a one-way ANOVA were used to analyze data.

Results

The study found that adolescents' social comparison tendencies and levels of using emotions to assist thought differed significantly by gender and that males had a higher average than females. Although adolescents' emotional self-efficacy does not differ by family socio-economic status, their social comparison scores differ significantly by family income. Accordingly, social comparison scores of adolescents who perceive their family's economic status to be moderate is significantly higher than the scores of adolescents who perceive their family's economic status to be low and high. When examined in terms of school type, the levels of emotion regulation and social comparison of adolescents studying in Anatolian, vocational, and Imam-Hatip high schools were significantly higher than those in science high schools.

Discussion

The study found that male students had higher social comparison levels than their female counterparts. Although several gender differences have disappeared in many areas of social life in recent years, different roles are still attributed to men, especially in cultures where traditional family and community structure continues. This allows men to be more widely accepted and supported, which, consequently, influences how they assess themselves in a positive manner. Male students scored higher than their female counterparts on using their emotions as supportive thoughts. An explanation for this is that men are more encouraged by their friends and family to express and defend their feelings. Moreover, the social comparison levels of adolescents who perceive their family income level to be moderate. The study also found that adolescents who considered their family income level to be moderate had higher social comparison levels. Analyzed demographically, 71.9% of adolescents perceived their family's economic status to be moderate. With regard to school type, students attending Anatolian, Imam Hatip, and vocational high schools were found to have higher social comparison levels than students

enrolled in science high schools. One explanation for this is that science high school students are more likely to engage in upward comparison. Similarly, the reason science high school students have, on average, lower levels of emotional self-efficacy than students attending other types of high schools in terms of regulation may be because they focus more on academic success than on social relations.

Conclusion and Suggestions

The findings of this study reveal the importance of adolescents' having emotional support and forging an identity during this critical stage of development. With this in mind, it is important that teachers and parents act in collaboration to build awareness of emotional self-efficacy. Since the direction and results of social comparison processes affect individuals' self-schemata, it would be useful to plan awareness studies on adolescents' comparison processes. Emotional self-efficacy is important as it helps individuals cope with the problems they face. Since there are only a few studies that examine emotional self-efficacy in the Turkish literature, it is thought that increasing and differentiating studies related to emotional self-efficacy increase in importance. Moreover, since this study is limited to Van's three central districts of Ipekyolu, Tusba, and Edremit, it is recommended that the scope of the study should be expanded to include different regions and different variables.

Kaynakça/References

- Akbolat, M., & Işık, O. (2012). Sağlık çalışanlarının duygusal zekâ düzeylerinin motivasyonlarına etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(1), 109-124.
- Arulmani, G., Van Laar, D., & Easton, S. (2001). Career planning orientation of disadvantaged high school boys: A study of socio economic and social cognitive variables. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 27(1-2), 7-17.
- Aydınli, S. (2014). *Ergenlerin öfke ifade biçimleri, sosyal karşılaştırma düzeyleri, umutsuzluk seviyeleri ve çatışma çözme yaklaşımlarının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Bandura, A. (1994). Self-efficacy. *Encyclopedia of Human Behavior*, 4(4), 71-81.
- Bandura, A., Pastorelli, C., Barbaranelli, C., & Caprara, G. V. (1999). Self-efficacy pathways to childhood depression. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76(2), 258.
- Bilgin, N. (2003). *Sosyal Psikoloji Sözlüğü: Kavramlar. Yaklaşımlar*. İstanbul: Bağlam Yayınları,
- Bilgin, N. (2007). *Kimlik inşası*. İzmir: Aşına Kitaplar.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (14. Baskı). Ankara: Pegem Akademi
- Ceylan, İ. (2013). *Ergenlerin benlik Saygısı ve duygusal öz-yeterlik düzeylerinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- De Cremer, D., & Van Vugt, M. (1998). Collective identity and cooperation in a public goods dilemma: A matter of trust or self-efficacy. *Current Research in Social Psychology*, 3(1), 1-11.
- Demirdüzen, H. (2013). *Ergenlerin algılanan sosyal destek düzeyleri ile duygusal öz-yeterlik düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.

- Döğücü, F. (2004). *Tosya ilçesinde farklı liselerde öğrenim gören ergenlerin arkadaş ilişkilerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Ergin, F. E. (2000). *Üniversite öğrencilerinin sahip oldukları duygusal zeka düzeyi ile 16 kişilik özelliği arasındaki ilişki üzerine bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı. Konya). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Erikson, E. H. (1994). *Identity: Youth and crisis* (No. 7). WW Norton & Company.
- Erözkan, A. (2004). Lise öğrencilerinin sosyal karşılaştırma ve depresyon düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*, 13, 1-18.
- Festinger, L. (1954). A theory of social comparison processes. *Human relations*, 7(2), 117-140.
- Gül, E. (2016). *Ergenlerde sosyal görünüş kaygısı ve sosyal karşılaştırmanın fonksiyonel olmayan tutum ve bilişsel çarpıtmalarla ilişkisi* (Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Gülbahçe, A. (2007). *Mesleki olgunluk düzeyleri farklı olan öğrencilerin sosyal karşılaştırma ve benlik imgelerinin incelenmesi* (Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Güven- Denizel, E. (2008). *Bir hazır giyim işletmesinde çıraklık eğitimi kapsamında çalışan ergenlerin öz-yeterlik inançlarının kimlik, sosyal karşılaştırma eğilimi ve demografik değişkenler bağlamında incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Isobe, C. & Ura, M. (2006). Effects of intergroup upward comparison, trait self-esteem, and identity shift on state self-esteem and affect in upward comparison with in-group members. *Asian Journal of Social Psychology*, 9(1), 50-58.
- İsmen, A. E. (2004). Duygusal zeka ve aile işlevleri arasındaki ilişki. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 7(11), 55-75.
- Kaşdarma, E. (2016). *Facebook'taki sosyal karşılaştırma sürecinin ve bu süreçle ilişkili faktörlerin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Kaya, Z. (2016). Madde kullanan ve kullanmayan ergenlerin kişilik özellikleri ve benlik saygısı düzeylerinin sosyodemografik değişkenlere göre incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 4100-4116. doi:10.14687/jhs.v13i3.3982
- Keskin, G., & Orgun F. (2006). Öğrencilerin öz etkililik-yeterlik düzeyleri ile başa çıkma stratejilerinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 7, 92-99.
- Kirk, B. A., Schutte, N. S., & Hine, D. W. (2008). Development and preliminary validation of an emotional self-efficacy scale. *Personality and Individual Differences*, 45(5), 432-436.
- Locke, K. D., & Nekich, J. C. (2000). Agency and communion in naturalistic social comparison. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26(7), 864-874
- Muris, P. (2002). Relationships between self-efficacy and symptoms of anxiety disorders and depression in a normal adolescent sample. *Personality and Individual Differences*, 32(2), 337-348.
- Özgüroğlu, M. (1991). Adolesan dönemde benlik imajı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 75-76.
- Özkan-Deniz, B. (2015). *Ergenlerde duygusal öz-yeterlik ve sürekli kaygı ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Petrides, K. V., & Furnham, A. (2000). On the dimensional structure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 29(2), 313-320.
- Petrides, K. V., & Furnham, A. (2001). Trait emotional intelligence: Psychometric investigation with reference to established trait taxonomies. *European Journal Of Personality*, 15(6), 425-448.

- Petrides, K. V., & Furnham, A. (2003). Trait emotional intelligence: Behavioural validation in two studies of emotion recognition and reactivity to moodinduction. *European Journal of Personality*, 17(1), 39-57.
- Petrides, K. V., Sangareau, Y., Furnham, A., & Frederickson, N. (2006). Trait emotional intelligence and children's peer relations at school. *Social Development*, 15(3), 537-547.
- Sakarya, Ö. (2013). *Ergenlerin ruhsal belirtileri ile duygusal öz-yeterlik düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Şahin, N. H., Durak, A., & Şahin, N. (1993). Sosyal karşılaştırma ölçeği: *Bilişsel-davranışçı terapilerde değerlendirme*. Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics*. Pearson Education, Inc.
- Taylor, S. E., Neter, E., & Wayment, H. A. (1995). Self-evaluation processes. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21(12), 1278-1287.
- Teközel, M. (2000). *Sosyal karşılaştırma süreçlerinde benliğin olumlu değerlendirilmesi ihtiyacının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, İzmir). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Telef, B. B. (2011). *Öz-yeterlikleri farklı ergenlerin psikolojik semptomlarının incelenmesi* (Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Totan, T., İkiz, E., & Karaca, R. (2010). Duygusal öz-yeterlik ölçeğinin Türkçeye uyarlanarak tek ve dört faktörlü yapısının psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 71-95.
- Valois, R. F., Umstadd, M. R., Zullig, K. J., & Paxton, R. J. (2008). Physical activity behaviors and emotional self-efficacy: Is there a relationship for adolescents?. *Journal of School Health*, 78(6), 321-327.
- Vardarlı, G. (2005). *İlköğretim 2. kademe öğrencilerinin genel öz-yeterlik düzeylerinin yordanması* (Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, İzmir). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Vrugt, A., & Koenis, S. (2002). Perceived self-efficacy, personal goals, social comparison, and scientific productivity. *Applied Psychology*, 51(4), 593-607.
- Wheeler, L., & Miyake, K. (1992). Social comparison in everyday life. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62(5), 760.
- Willemsse, M. (2008). *Exploring the relationship between self-efficacy and aggression in a group of adolescents in the peri-urban town of Worcester* (Doctoral dissertation, University of Stellenbosch, Stellenbosch).
- Yılmaz, F. (2010). *Ortaöğretim öğrencilerinde sosyal karşılaştırma ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Yörük, C. (2012). *Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlik Düzeyleri İle Aile İşlevlerinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İzmir). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.